

George Vasile Rațiu

ADOLESCENT LA MIJLOC DE VEAC

Volum îngrijit de Rodica IVA DASCĂLU

CURS 2018

© 2018 Ana Rațiu

Reproducerea parțială sau totală a conținutului acestei lucrări
este permisă numai cu acordul scris al deținătorului dreptului de autor.

Editor: Monica Hriscu

EDITURA CURS • COMENZI ONLINE
Al. Padin nr. 12 apt. 35, 400508 Cluj-Napoca, România
tel. 0727-305 103, contact@edituracurs.ro
www.edituracurs.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Rațiu, George-Vasile

Adolescent la mijloc de veac / George Vasile Rațiu ; vol. îngrij. de Rodica
Dascălu. - Cluj-Napoca : Curs, 2018
ISBN 978-606-94699-0-3

I. Dascălu, Rodica (ed.)

821.135.1

Tipar:

SC RANDORA PRINT SRL

Str. Moșilor 143-145, Cluj-Napoca, tel. 0741-313 212

PRINTED IN ROMANIA

Cuvânt înainte

Iată că George-Vasile Rațiu ne uimește dăruindu-ne, chiar și după opt ani de la plecarea sa, încă o carte. De data aceasta își face cunoscută experiența din anii copilăriei și adolescenței printr-un șir de istorisiri autobiografice.

George-Vasile Rațiu este un maestru al evocărilor. A publicat un număr mare de articole de istorie literară, eseuri, pagini de antologie. A scris despre fapte reale, bazându-se pe documente și relatări, respectând cu precizie și minuțiozitate adevărul istoric, adevărul pur și simplu. Cred că toată munca sa de păstrare și documentare s-a bazat pe teama de uitare, pe teama că tezaurul cel mai important al oamenilor de pe aceste locuri ar putea să dispară. A scris ca să nu se uite viața și limba acestor oameni minunați.

George-Vasile Rațiu a iubit nespus Bârgăul. Sunt și alți scriitori care au evocat sau au folosit ca sursă de inspirație „frumoasa vale a Bârgăului”, dar la niciunul nu am simțit că ar fi învăluit-o cu aura sufletului său, așa cum a făcut-o el. I-a adorat pe bârgăuani, fie că au fost rude cu simțul realității și utilă intuiție, precum mătușa Eleonora, fie că au fost țărani simpli, fie că au fost oameni celebri. S-a întreținut în conversații pline de miez și înțelepciune cu scriitori ce se trag de aici: Theodor Ilea, Aurel Rău, Valentin Raus, Mircea Gelu Buta, Ion Oarcăsu, Mircea Platon, Teodor Gâțan, dar și cu alți intelectuali – ziașiști, colegi, profesori – cu rădăcini adânci în Bârgău: Nicolae Vrăsmaș, Adrian Mănarcă, Victor Știr, Dorin Vultur, Titus Wachsmann Hogiu, precum și cu invitați de seamă la Simpozionul Cultural al Văii Bârgăului sau în alte împrejurări: Teodor Tanco, Lucian Valea, Olimpiu Nușfelean, Virgil Rațiu,

Adrian Onofreiu, Dumitru Andrașoni, Menuț Maximilian, Ioan Pinte, ing. Adrian Năstase, Ion Moise și atâția alții.

Când a plecat dintre noi, George-Vasile Rațiu a lăsat în manuscris *Adolescent la mijloc de veac* – un volum de memorii pe care, parafrazându-l pe autor, „buna, blânda Doamnă Rațiu” mi l-a încredințat mie, oferindu-mi astfel bucuria de a îngriji aceste pagini care păstrează, cu grijă și atenție, toată energia adolescenței petrecută în Bârgău și în Bucovina. La pregătirea textului pentru tipar am folosit manuscrisul, și anume a doua redactare, cea pe care autorul a considerat-o forma definitivă și pe care am reprodus-o în ediția de față. Am făcut o confruntare și cu cealaltă redactare. Acolo unde, din greșeală, au fost omise cuvinte, acestea au fost introduse în text, iar unde a fost cazul, am eliminat unele fragmente. Citindu-l, manuscrisul mi-a creat senzația că necesită a fi completat, că ar fi bine să cuprindă atât copilăria, cât și adolescența. Astfel am purces la întregirea volumului cu toate evenimentele și informațiile autobiografice pe care autorul le-a consemnat în alte cărți sau broșuri publicate de-a lungul anilor, cu povestiri, amintiri, fapte, întâmplări cu oameni de seamă pe care i-a fost dat să-i întâlnească. Și așa, cartea s-a rotunjit, înglobând toate cele scrise și conturând astfel portretul celui care a fost copilul și adolescentul George Vasile Rațiu. Am respectat dorința autorului de a cuprinde în volum povestiri publicate anterior: *Izvorul devenirii* – proză scurtă, *Versul înfruntă vremurile* – evocare și *Hram la Poiana Stampei* – povestire.

Chiar dacă tabloul mijlocului de veac nu e complet, el este autentic, impregnat de naivitate adolescentină, având la bază jurnalul tânărului din timpul școlii, pe care a urmat-o la Vatra Dornei, și a vacanțelor petrecute în Prund și Câmpulung Moldovenesc. Însemnările se constituie în mărturii emoționante, excepțional de vii, în care tatăl ucis lasă un gol imens, pe care nicio iubire din lume nu-l poate umple. Figurile paterne înlocuitoare provin din familia extinsă: uncheșul Luca, uncheșul Toader, cu toate devierile, încăpățănările, frustrările și nemulțumirile sale legate de

noul regim. Permanenta căutare a tatălui se resimte în îmbrățișarea dată unchiului, în rugăciunea sinceră ca rudele să i se întoarcă din război, în relatarea plină de recunoștință a ajutorului și sprijinului primit de la cumnatul din Câmpulung, în evocarea bunului și încercatului director Păduraru, a cărui unică pedeapsă era una formală și ușor ironică: „mâine la prânz clasa muncitoare nu-ți poate da decât felul întâi”.

Am găsit la George Vasile Rațiu o structură solidă, în căutare de valori și de rosturi, o dorință de a se ridica deasupra sorții potrivnice, indiferent cât de aspre ar fi fost împrejurările. Scriitorul își găsește sensul propriei existențe în sentimentul de responsabilitate față de mama și frații săi. Va continua să crească împotriva tuturor lipsurilor materiale: foamea, lipsa hainelor, munca grea și prost plătită. Toate acestea nu l-au năruit, chiar dacă i-au pus la încercări uneori mult prea grele sufletul sensibil și trupul plătând. După cum spune Viktor E. Frankl, „viața își păstrează sensul potențial în orice condiții, chiar și în cele mai nefericite”. În pofida tuturor aspectelor dramatice ale existenței sale – suferințele îndurate din pricina sărăciei, absența și sfârșitul tragic al tatălui, neputințele mamei, rămasă văduvă cu șase copii de crescut, care toate au lăsat o amprență puternică asupra sa, și-a învins tendința spre interiorizare și riscul de eșec, transformându-le în tenacitate, ambiție și luptă cu sine însuși, în strădania nespuse de grea de a-și ajuta familia.

Părăsind universul satului natal unde predomina figura mamei, de pe acum adolescentul George Rațiu descoperă o altă lume: lumea școlii, a internatului cu rigurile sale, cu reguli de igienă și „ținută corespunzătoare”, reguli de comportare civilizată, dar și hârjoneli și dispute între colegi, scrisori de amor, pedepse și controale de la UTC; cu activități culturale unde se leagă prietenii, relații, dar și o existență sub imperiul fricii de regim și autorități. Cu toate frământările, atmosfera este una stimulativă, efervescentă, cu concursuri sportive, meciuri de fotbal, întâlniri cu scriitori, spectacole de muzică ușoară, montarea unor piese de teatru – dar, în același timp, și cu încercarea de a interzice hora țărănească, spre a fi înlocuită cu reuniuni tovarășești; e perioada când la film elevii merg încolonați, iar fetele nu sunt lăsate să stea lângă băieți.

El însuși profesor de limba și literatura română, autorul aduce un elogiu nedisimulat dascălului dăruit cu har și cunoaștere în materia pe care o predă, care își educă elevii cu înțelegere și răbdare, prin sugestii, prin metoda exemplului personal și a „disciplinei liber consimțite”, în persoana d-rei Aspazia Pintilescu, a d-rei Veronka, pedagoga, a profesoarei de contabilitate Bety Lupu sau a profesoarei de română Agnes Pintilie, care l-a reținut în școală recunoscându-i potențialul: „El nu-i de meserie, el e de carte”. Rândurile lui rețin, cu fidelitate de cronicar, numele colegilor, numele profesorilor și materia pe care o predau.

Preocuparea sa cea mai importantă rămâne cartea. A iubit cărțile și a citit cu pasiune: „Recunosc, eram încolțit de boala dragostei față de cărți. Și astăzi rămân uimit de câte cărți din vremea aceea am păstrat în biblioteca personală”. Participă cu plăcere la crearea fondului de carte al școlii și are curiozități legate de înțelesul cuvintelor noi, apelează la dicționar din dorința de a folosi cuvinte radicale: „Ce o fi însemnând nelegitimă? Să mă uit în dicționarul pe care-l are Negriș.”

Autorul aduce în atenția cititorilor cele mai delicate și controversate probleme ale adolescenței, iar relatarea faptelor e de o copleșitoare sinceritate și prospețime, pentru că se întemeiază pe experiențe prea profunde pentru a fi înșelătoare. Se concentrează asupra trăirilor adolescente, pe șuvoiul de senzații și emoții. Adolescența „e vârsta aerului curat și a condiției raiului practicat afectiv”. Abia ieșiți din copilărie, tinerii elevi își pun întrebări, caută răspunsuri, vor să înțeleagă; uneori se simt depășiiți, alteori chiar sunt depășiiți, limitările vârstei nu-i lasă să înțeleagă tot. Sentimente, atitudini, o anume candoare păstrată la trecerea de la copilărie la adolescență, dileme, neliniști. Trăirile sunt autentice și profunde: „ne îmbujoram pur și simplu de fericire”. Când domnișoara pedagogă îi provoacă la un dans de inițiere, „deși acesta nu dura mult, doar, să zic, două-trei minute, băieților li se părea că nu se mai gată de emoționați ce erau”; „atât eram de speriat că mi se răciseră mâinile”; se fâstăcesc, sudoarea curge șiroaie, sunt rigizi („eram ca un butuc”), lui Jucan „i se

aude cum îi clănțane dinții”, Radu „se făcuse ca sfecla fiartă”. Experiențele vârstei sunt impregnate toate de o anume naivitate, o credulitate care îi făcea ușor de manipulat: „Cine ne dădea de mâncare, acela avea și posibilitatea de a ne avea de partea lui”, dar și de dorința de a face impresie bună, de a fi recunoscuți.

Paginile aduc un plus de informație legat de mijlocul de veac stalinist. Autorul urmărește evenimentele petrecute în școală, frământările politice ale vremii, privite cu ochii inocenței, care însă nu îndulcesc nimic. Adolescentul are de-a face cu oameni, indivizi sau colectivități, cu mentalități, sentimente, opinii diferite, chiar contradictorii. Aflăm despre crime abominabile și urmările lor, copiii orfani crescuți de mame care n-au ce să le dea de mâncare altceva decât salvatoarea mămăligă, întoarcerea bărbaților mutilați din război, insinuarea ipocriziei și evitarea autorităților, despre scrisorile adresate și trimise de elevi lui Stalin, despre oameni duși la canal pentru că ar fi chiaburi, despre acțiunile din munți și despre sovromuri, despre mândria de a fi membru UTM și dezamăgirea votului de blam, despre propaganda noului regim, cu lozinci, cântece patriotice și obligatoria expunere pe pereți a portretelor conducătorilor vremii. Autorul notează: „I-am înscris și aici, să se știe de cine o vrea, cândva, că la vremea aceea am fost obligați să le învățăm numele pe de rost”.

Schimbarea regimului aduce cu sine o nouă împărțire teritorială și schimbarea banilor. Apar restricțiile la pâine, lipsa încălzimintei, cartelele pentru alimente și haine. Spațiul locativ e restrâns, limitat de cele mai multe ori la o cameră. În sat informațiile sunt transmise prin oameni, „dobă”, „părade”. Asistăm la sfârșitul unei lumi de meseriași și apariția muncitorilor, cu prefacerile de rigoare și distrugerea unor imobile reprezentative, cum a fost Sinagoga din Prund, pentru a construi locuințe muncitorești.

În paginile lui George Vasile Rațiu vedem un model de viață românească autentică – familială, spiritual-creștină, instituțională ca

oglindă a relațiilor sociale, morale și politice la mijlocul veacului al XX-lea, cu reformele sale, cu manifestările sale culturale și spirituale. În descrierea și explicarea trăirilor sale, cu o sinceritate debordantă, nu va tăi-nui unele fapte și nici nu va denatura altele. Ceea ce ne comunică în volumul de față ne câștigă și mai mult considerația. Valoarea și utilitatea lui constau în faptul că, sub aspectul unor narațiuni ușoare, furnizează o lectură instructivă și celor care au rămas indiferenți la această etapă a istoriei.

Întreaga activitate a scriitorului George Vasile Rațiu s-a desfășurat sub semnul modestiei, cumpătării și bunului simț. Autorul spera că textele sale vor dăinui, spre o corectă și necesară înțelegere a vremurilor și a societății în perioada stalinistă. Pe coperta schițată chiar de autor apărea scris, în colțul din dreapta jos, „partea I”. Ce păcat că partea a II-a n-a mai apucat să o scrie...

Apariția acestui volum, cu valoare testamentară, nu ar fi fost posibilă fără eforturile, de toate felurile, ale doamnei Ana Rațiu, soția scriitorului, și fără ajutorul prietenei mele Ligia Vultur.

În final nu pot decât să mă înclin și să mulțumesc scriitorului George Vasile Rațiu pentru această carte printr-o epigramă:

*Om matur, înțelept,
Acolo sus ai plecat
Adolescent la mijloc de veac
Pe pământ ne-ai lăsat.*

Rodica IVA DASCĂLU